

TRANSPARENTNOST NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ JAKO PREVENCE PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ A FINANCOVÁNÍ TERORISMU

Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické v Praze

10. dubna 2013

Vystoupení JUDr. Hany Frišenské tajemnice Rady vlády pro nestátní neziskové organizace

Vážené dámy, vážení pánové,

je mi potěšením, že Vás mohu přivítat na dnešním semináři na téma transparentnost nestátních neziskových organizací, který je už druhým seminářem, který na toto téma Rada vlády pro nestátní neziskové organizace pořádá.

Především mi dovoluji poděkovat těm, kteří s námi tento seminář pořádají. Je to především Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické v Praze, která nás dnes hostí. Místo dnešního konání semináře má určitou symboliku. Vysoká škola ekonomická v Praze byla prvním výzkumným pracovištěm, které bylo pro Ministerstvo vnitra v roce 2009 garantem rozsáhlého výzkumu k právě k rizikům zneužití neziskových organizací k financování terorismu. Jsem ráda, že mohu na dnešním semináři uvítat paní profesorku Vladimíru Dvořákovou, která byla řešitelkou tohoto výzkumu. Myslím, že závěry jejího výzkumu jsou stále aktuální.

Také děkuji Finančnímu analytickému útvaru Ministerstva financí, do jehož kompetence patří zastoupení České republiky ve Výboru MONEYVAL Rady Evropy a s nímž na svých úkolech v této oblasti dlouhodobě spolupracujeme.

Dovoluji mi úvodem odpovědět na otázku, proč jsme se dnes vlastně sešli? Proč Rada vlády pro nestátní neziskové organizace tyto semináře pořádá?

Především je třeba zdůraznit, že tomu rozhodně není proto, že by existovala domněnka, že neziskové organizace jsou tím prostředím, které by bylo rizikovější z hlediska praní peněz než jiné sektory společnosti. Rozhodně ne.

Naším záměrem je prostřednictvím informací pomoci v oblasti prevence a ve prospěch těch neziskových organizací, které by byly nebo jsou chováním určité části neziskového sektoru ohroženy. Jsme toho názoru, že zvýšení transparentnosti neziskových organizací je dobrou obranou proti těmto rizikům, i rizikům z nařčení, a jednou z důležitých cest k rozvoji.

Položená otázka má dvě úrovně odpovědí.

První odpověď je spíše formální – plníme tím úkol, který předsedkyni Rady vlády pro nestátní neziskové organizace uložila vláda svým usnesením ze dne 9. listopadu 2011 č. 824. Jeho obsahem je povinnost koordinovat nápravná opatření k nálezům Výboru MONEYVAL Rady Evropy a plnit jako poradní orgán vlády některé dílčí úkoly v této oblasti. Blíže o tématu MONEYVAL budou jistě hovořit kolegové z Ministerstva financí.

Druhá a meritorní odpověď na položenou otázku je ovšem mnohem důležitější. Dovolte mi nyní zmínit základní nálezy Výboru MONEYVAL v oblasti neziskových organizací v České republice:

- V oblasti prevence zneužívání neziskových organizací není dostatek informací o nich, a to dokonce ani těch elementárních.
- Chybí například povědomí o jejich ekonomické síle.
- Pouze třetina z nich o sobě podává informace. Tento počet je ještě podstatně nižší u občanských sdružení.
- Z hlediska veřejné kontroly neziskových organizací není zatím právní rámec dostatečný.
- Kromě dozoru finančních orgánů v daňové oblasti a těch, kteří vedou rejstříky o neziskových organizacích, neexistuje žádný dohled, který by předcházel jejich zneužití.
- V rejstřících a registrech neziskových organizací nejsou často k dispozici žádné finanční zprávy (jde především o občanská sdružení a církevní právnické osoby).
- Řada neziskových organizací nedodrжуje informační povinnosti, které jim vyplývají z platných zákonů (např. 4 z 10 nadací nezveřejňují své výroční zprávy).
- Neexistuje dialog mezi neziskovými organizacemi a orgány veřejné správy na téma financování terorismu a praní špinavých peněz.

To jsou tedy hlavní nálezy Výboru MONEYVAL Rady Evropy. Dovolte mi k nim učinit několik poznámek:

- V České republice v současné době existuje kolem 120 000 právnických osob, které lze zařadit mezi neziskové organizace. Většina z nich má právní formu občanských sdružení nebo jejich organizačních jednotek zbytek jsou obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy a církevní právnické osoby.
- Část neziskových organizací se vypracovala mezi významné, vlivné a někdy dokonce dominantní poskytovatele služeb a aktivit, využívanými mnoha občany této země (sociální služby, práce s dětmi a mládeží, aktivity zelených organizací, ochrana lidských práv, svépomocné aktivity zdravotně postižených, Romů, národnostních menšin, cizinců, kulturní a sportovní aktivity apod.).
- Bohužel však lze souhlasit s tím, že řada těchto organizací neposkytuje veřejnosti o sobě dostatečné informace – a to nejen proto, že jim to příslušný zákon neukládá. Stačí se podívat na webové stránky mnohých z nich.
- Zhruba 10 % registrovaných neziskových organizací je příjemcem dotací z veřejných rozpočtů. Také mnohé z těchto 10 % organizací vykazují nízkou míru transparentnosti a nedostatek seberegulace v oblasti svých informačních povinností. O seberegulaci neziskových organizací v oblasti transparentnosti budeme dnes také hovořit.
- Je však nutné zmínit, že nízká míra poskytování informací o sobě má řadu příčin, z nichž některé jsou zcela objektivní – především nedostatek mimoprojektových peněz, využitelných pro rozvoj seberegulace také v této oblasti.

Na druhou stranu bych ráda zdůraznila, že snad není oblast společenského života, která by byla ostražitější vůči státní regulaci. Občanský život, mnoho let téměř nemožný, je

na zásahy státu extrémně citlivý, a nejen ve smyslu zřetelného odporu občanů k takovým zásahům. Nevhodné zásahy státu by totiž mohly ohrozit existenci neziskových organizací a občanskou společnost vůbec – tedy v obecnějším smyslu slova občanské svobody nás všech. Proto je velmi důležité, aby stát obezřetně zvažoval míru státní regulace neziskového sektoru a zacházel s ní s vědomím určitých proporcí, a selektivně. Požadavky státu na organizace, které využívají veřejné rozpočty, budou a musejí být jistě jiné, než na organizace, které tyto finanční zdroje nevyužívají, které musí zůstat minimální. Minimální však neznamena žádné. Myslím, že tuto minimální míru nalezneme v záruce státu, že neziskové organizace budou plnit alespoň minimální informační povinnosti vůči veřejnosti.

Na závěr bych ráda vyjádřila přesvědčení, že za mnohem vhodnější způsob, než je nadměrná státní regulace neziskových organizací, považuji jejich samoregulaci a dobrovolné přijetí standardů informačních povinností, a to i nad rámec platné legislativy. Proto vítám přípravu zákona o statusu veřejné prospěšnosti, o kterém dnes také budeme mluvit a který snad samoregulaci neziskových organizací napomůže.

Závěrem mi dovoluji popřát vám pěkné a zajímavé odpoledne.